

ՀՈՎՎԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ԱԴՐԲԵՋԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ՏԻՐԱԽՆԱՄ ԹԵՄԻՆ

ԺԱՄԱՆՈՒՄ ԲԱՔՈՒ

Ադրբեջանի հայոց առաջնորդ տ. Հուսիկ արքեպիսկոպոս Սանթուրյանի, Բաքվի հայոց ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու թեմական խորհրդի հրավերով, սեպտեմբերի 15-ին, շաբաթ օրը, Հայոց Հայրապետը հովվապետական այցելությամբ մեկնեց Բաքու:

Այս առթիվ Հայոց Հայրապետին ողջեցում էին վրահայոց թեմի առաջնորդ տ. Գևորգ եպս. Սերադարյանը, տ. Անանիա վրդ. Արաքսյանը, Վաչագան Ավետիքյան և Խաչիկ Խարազյան սարկավագները:

Վեհափառ Հայրապետին Երևանի օդանավակայան ճանապարհելու էին եկել Մայր Աթոռ ս. Էջմիածնի միաբանները՝ գլխավորությամբ տ. Սիոն արքեպ, Մանուկյանի, ուխտավորաբար Մայր Աթոռում գտնվող Անթիլիասի Մեծի Տանն Կիլիկիայի Աթոռի միաբան տ. Ղևոնդ արքեպ. Չեպեյանի և տ. Արիս եպս. Ծիրվանյանի:

Նորին Սուրբ Օծությանը բարի ճանապարհ մաղթելու էր եկել Հայկական ՍՍՀ Միևիստրների խորհրդին առընթեր հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ տիար Ռուբեն Պարսամյանը, տեղակալ տիար Անդրանիկ Հասրաթյանի հետ:

Տեղական ժամանակով ժամը 10-ին օդային հսկան ուղղություն է վերցնում դեպի եղբայրական Ադրբեջանի մայրաքաղաք Բաքու:

Մեկ ժամ անց Բաքվի օդանավակայանում Հայոց Հայրապետը դիմավորվում է թեմակալ առաջնորդ տ. Հուսիկ արքեպիսկոպոս Սանթուրյանի, ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու հոգևոր հովիվ տ. Վարդան արքեպ Դիլանյանի, նույն եկեղեցու գործադիր մարմնի նախագահ տիար Հրանտ Պետրոսյանի, թեմական ու ծխական խորհրդի անդամների և հայ հավատացյալների խումբ բազմության կողմից:

Բաքվի օդանավակայանում են նաև ռուս պրավոսլավ եկեղեցու ներկայացուցիչները՝ գլխավորությամբ Ստավրոպոլի և Բաքվի ռուսաց թեմի առաջնորդ տ. Անտոնի եպիսկոպոսի ներկայացուցիչ տ. Վիկտոր քահանայի:

Նորին Սուրբ Օծույթյանը բարի գալուստ մատթելու էին եկել նաև Աղըր-
բեջանական ՍՍՀ Միևիստրների խորհրդին ստընթեր կրոնական գործերի
լիազոր տիար Աբդուլլա Ախստովը և տեղակալ Սիմեոն Խլեբովոյը:

ԲԱՔՎԻ ՀԱՅՈՑ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

Օղանավակայանից մեքենաների շարապույնը ուղղվում է Բաքվի հայոց
ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցի, որ Հայոց Հայրապետը մուտք է գործում
«Հրաշափառ»-ով:

Վերջերս սույն եկեղեցին, Վեհափառ Հայրապետի կարգադրությամբ,
թեմակալ առաջնորդի և եկեղեցական գործադիր մարմնի ջանքերով լիովին
եմթարկվեց վերանորոգության: Եկեղեցու ներքին պատերն ու հատակը
մարմարապատվել են՝ ստանալով բարեկարգ տեսք, որը արժանացավ Հա-
յոց Հայրապետի մասնավոր ուշադրությանն ու գնահատանքին:

Եկեղեցում տ. Հուսիկ արքեպիսկոպոսը թեմական խորհրդի և Աղըր-
բեջանի հայ հավատացյալ ժողովրդի անունից ողջունում է Ամենայն հայոց
կաթողիկոսի օրհնաբեր ժամանումը եղբայրական Ադրբեջանի մայրաքա-
ղաք հետևյալ ճառով.

«Վեհափառ Տեր,

Թույլ տվեք հանուն Ադրբեջանի հայոց թեմական և եկեղեցական խոր-
հուրդների, հոգևոր դասի և հայ հավատացյալ ժողովրդի սրտանց բարի
գալուստ ասել Ձերդ Սրբությանը, մեր թեմին բերած Ձեր շնորհաբեր այցե-
լության համար:

Ադրբեջանի հայոց թեմը, չորրորդ անգամ լինելով, ողջունում է Վեհա-
փառությանդ Ադրբեջանի եղբայրական հողում, որտեղ ապրում են հարյուր
հազարավոր Ձեր հավատավոր զավակները:

Իբրև թեմակալ առաջնորդ Ադրբեջանի հայոց թեմի, չափազանց երջա-
նիկ եմ զգում ինձ, որ Վեհափառությանդ երեք օրհնաբեր այցելությունները
տեղի են ունեցել իմ առաջնորդության տարիներին:

Վեհափառ Տեր,

Որդիական խոնարհությամբ պիտի խնդրեի, որպեսզի տայիք եկեղե-
ցում ներկա հավատացյալներին Ձեր հայրապետական օրհնությունները,
որոնք երկար ամիսներ կարոտով և անձկագին սպասում էին այս բախտա-
վոր պահին: Ձերդ Սրբության այս այցելությամբ Ձեր հոտի քրիստոնեական
հավատքը առավել պիտի զորանա և գոտեպնդվի, առավել պիտի ամրանա
ու սերտանա նրա սերը դեպի Մայր Աթոռ ս. Էջմիածինը, նրա հավատար-
մությունը և նվիրվածությունը դեպի աստվածարյալ Հայրապետը:

Բարի եկաք, Վեհափառ Տեր, օրհնեցեք մեզ:

Վեհափառ Հայրապետը սիրով ընդառաջում է առաջնորդ սրբազանի
ցանկությունը և իր օրհնության հետ միասին տալիս հայրապետական իր
պատգամը:

ՎԵՀԱՓԱՐԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՔԱՐՈԶԸ ԲԱՔՎԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻԶ
ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

(15 սեպտեմբերի 1979 թ.)

Գալիս ենք եղբայրական Հայաստանից, հայ ժողովրդի հավատքի
կենտրոն ս. Էջմիածնից, Մայր Աթոռից, բերում ենք ձեզ հայրական սիրո
ողջուն ու Աստուծո օրհնությունը:

Մենք շատ երջանիկ ենք, որ չորրորդ անգամ լինելով, իբրև Հայոց Հայրապետ, այցելում ենք Բաքու քաղաքը, այցելում ենք Ադրբեջանի մեր եկեղեցիները, հանդիպում մեր ժողովրդին, մեր եկեղեցու զավակներին, որպեսզի նրանք իբրև հայ ազգի հարազատ զավակներ վերանորոգեն իրենց կրոնական զգացմունքները և մնան միշտ հավատարիմ իրենց առաքելական Մայր եկեղեցուն, Հայաստանյայց եկեղեցուն:

Մենք բերում ենք նաև ողջույն և օրհնություն այս բարի երկրին, այս եղբայրական երկրին՝ Ադրբեջանին, և նրա համայն բնակչությանը՝ մաղթանքով բարի, որ Աստված միշտ խաղաղության, միշտ ապահովության, միշտ հառաջդիմության մեջ պահի-պահպանի եղբայրական ադրբեջանցուն այս հայրենիքը, որտեղ ադրբեջանցի ազնիվ ժողովրդի կողքին ապրում են նաև մեր խազգի զավակները՝ հաշտ, համերաշխ ու խաղաղ:

Այս առիթով մենք կամենում ենք մեր ջերմ գոհումակությունը և շնորհակալությունը հայտնել այն շատ սիրալիկ ընդունելության համար, որ կատարեցին Մեր ժամանումի առիթով ադրբեջանյան պետության բարձրաստիճան ներկայացուցիչները, որոնք ինչպես նախորդ անգամներին՝ գրկաբաց ընդունեցին Մեզ իբրև Հայաստանից եկած եղբայրների:

Բերում ենք նաև ողջույն և օրհնություն ռուս պրավոսլավ քույր եկեղեցու ներկայացուցիչներին, որոնք այսօր և՛ օղակայանում, և՛ ահավասիկ այստեղ Մեր կողքին են կանգնած՝ միասին աղոթելու: Մենք ռուս ժողովրդի հետ եղբայր ժողովուրդներ ենք և՛ ռուս պրավոսլավ եկեղեցու հետ քույր եկեղեցիներ՝ սբանչելի եղբայրական հաճաքերություններով մեր միջև:

Բերում ենք նաև ողջույն և օրհնություն ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու առաջնորդ Սրբազանին, մեր սիրեցյալ գործակցին, հոգևոր հովվին ու նաև այս եկեղեցու վարչության, որ այս վերջին տարիներին շնորհակալ գործ կատարեց, շինարար աշխատանք կատարեց և ավելի գեղեցկացրեց այս աղոթքի Տունը, այս սուրբ եկեղեցին: Ծնորհավորում ենք բոլորին և մաղթում, որ Աստված նրանց ուժ, եռանդ պարգևի, որպեսզի նրանք նույն եկեղեցաշեն ոգով շարունակեն իրենց գործունեությունը:

Սիրելի հավատացյալներ, սիրելի ժողովուրդ, դուք այսքան մեծ թվով հավաքվել եք այս երեկո այստեղ: Սիրով դիտում ենք ձեր քաղցր դեմքերը և գոհ ենք, որ վերստին հանդիպեցինք ձեզ հետ տաալ տարիներ հետո...

Վստահ ենք, որ լավագույն հիշողություններով պիտի վերադառնանք Հայաստան, ս. Էջմիածին և երբեք պիտի չմոռանանք ձեզ, սիրելի հոգևոր զավակներ Մեր: Միշտ պետք է մնանք աղոթող ձեր բոլորի քաջառողջության, արևշատության և ձեր բոլոր բարի, ազնիվ գործերի հաջողության համար: Ուրախ ենք նաև, որ Մեր այցելության առիթով, մեկ անգամ ևս ավելի պիտի ջերմանան եղբայրական զգացմունքները, որ կան արդեն իսկ այս երկրում հայերի, ադրբեջանցիների, ռուսների և մյուս ազգային փոքրամասնությունների միջև: Մենք իբրև հայ եկեղեցու ղեկավար, պարտք ենք համարում ամեն անգամ ուր որ գնանք, խոսել ժողովուրդների բարեկամության և աշխարհի խաղաղության մասին:

Մենք հոգեպես մխիթարված ենք, որ մեր երկիրը, սովետական երկիրը աշխարհի վրա բաժր է պահում ժողովուրդների եղբայրության դրոշմը: Մենք իբրև քրիստոնյաներ երջանիկ ենք, որ մեր պետությունն էլ սիրո և խաղաղության առաջապահ ամենամեծ ուժն է այսօր ամբողջ աշխարհի վրա: Մենք որպես քրիստոնյաներ սրտանց խղոթում ենք, լաշխատում, գոր-

ծում և պայքարում հանուն խաղաղության, հանուն ժողովուրդների եղբայրության:

Հավարտ Վեհափառ Հայրապետի քարոզի եկեղեցու երգչախումբը կատարում է «Ամեն հայի սրտից քիսած» հուզիչ մաղթանքը:

Եկեղեցական արարողության ավարտից հետո Նորին Սուրբ Օծությունը և Իր շքախմբի անդամները առաջնորդվում են մայրաքաղաքի «Մոսկվա» առաջնակարգ հյուրանոց, ուր Հայոց Հայրապետին հատկացվել էր առանձին մի հարկաբաժին:

ԱՅՑ ԲԱՔՎԻ 26 ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ

Քիչ հանգիստ առնելուց հետո, Նորին Սուրբ Օծությունը, ընկերակցությամբ տ. Հուսիկ արքեպիսկոպոսի, տ. Գևորգ եպիսկոպոսի, տ. Անանիա և տ. Վարդան վարդապետների ու հայ և ալյազգի հավատացյալների, այցելում է Բաքվի 26 կոմիսարների հուշարձան՝ Իր հարգանքի տուրքը մատուցելու Անդրկովկասում հեղափոխության հաղթանակի համար զոհված մարտիկների անմահ հիշատակին:

Այս հուզիչ առիթով Վեհափառ Հայրապետը, ի ներկայության Ադրբեջանական ՍՍՀ Միմիստրների խորհրդին առընթեր կրոնական գործերի լիազոր Աբդուլլա Ախադովի, հետևյալ մակագրությամբ մի ծաղկեպսակ է դնում Բաքվի կոմունարների հուշարձանին.

«Բաքվի 26 կոմունարներին՝ Ամենայն Հայոց Տ. Տ. Վազգեն Ա Կաթողիկոսից»:

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՎՈՐ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՎ ՔԱՐՈՁ

Սեպտեմբերի 16-ին, կիրակի օրը (Վերափոխման 4-րդ կիրակի), առավոտյան ժամը 11-ին, Նորին Սուրբ Օծությունը շքախմբով առաջնորդվում է ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցի՝ մատուցելու օրվա հանդիսավոր ս. պատարագը և Բանին կենաց քարոզությամբ մխիթարելու հավատացյալներին:

Եկեղեցին լի էր հայ, ռուս և ալյազգի հավատացյալներով: Այստեղ են նաև ռուս պրավոսլավ եկեղեցու ներկայացուցիչները: Բոլորը երկյուղածությամբ հետևում են սրբազան արարողությանը:

«Հայր մեր»-ից առաջ քարոզում է Վեհափառ Հայրապետը՝ «Ցաւել ի մեզ, Տէ՛ր ամենակալ, զհաւատ, զյոյս, զսէր և զամենայն գործս առաքինութեան» աղոթքի բնաբանով:

Միրելի ժողովուրդ, այս աղոթքը մեր ամենաքաղցր, ամենաբովանդակալից մաղթանքներից մեկն է՝ «Տէ՛ր Աստված, ավելացրու, շատացրու մեր հավատքը, մեր հույսը, մեր սէրը և մեր առաքինի գործերը»:

Հավատքը մարդկային կյանքի, մեր կյանքի հիմնական ուժն է: Մեր նախնիք դարեր շարունակ միշտ հավատացել են Աստուծո գոյության, Աստուծո գործության, Աստուծո ողորմության:

Մենք այսօր ապրում ենք առաջադեմ ժամանակներ, գիտության և տեխնիկայի ժամանակներ: Այս բոլորը մենք հարգում ենք և ընդունում իբրև մարդկության հարկավոր արժեքներ, ճշմարտություններ և մենք իրագործում ենք: Սակայն այս բոլորից վեր, և այս բոլորով հանդերձ, մենք մնում ենք անշարժ մեր նախնաց ուխտի վրա, այսինքն մնում ենք հավատարիմ Աստուծո: Իբրև մարդկային էակներ, ինչքան էլ զարգացած լինենք, ինչքան էլ գիտություն ամբարած լինենք, տեսնելով այս հիասքանչ աշխարհը, ուր

մենք ապրում ենք, այս երկրագունդը իր բազում հրաշալիքներով և ամբողջ տիեզերքը անհուն ու ներդաշնակ, հանգում ենք այն եզրակացության, որ չէին կարող այս բոլորը պատահականության ստրուկներ լինել: Մեր մարդկային միտքը չի կարող ըմբռնել, որ դրանք աննպատակ և պատահական իրողություններ են: Մենք չենք կարող ըմբռնել, որ այս բոլորը գեղափույն մի հեղինակ, մի ստեղծարար ուժ չունենան: Մեր նախնյաց այս հավատքի վեմի վրա կանգնած, մենք հավատում ենք Աստուծո գոյության, Աստուծո արարչագործության և Աստուծո փրկարար նախախնամության: Ահա, սիրելի ժողովուրդ, մեր խղոթքի առաջին մտածումը:

Աղոթքի երկրորդ մտածումը, երկրորդ պատգամն է, որ մենք ամուր պահենք մեր սրտերի մեջ հույսը հավիտենական կյանքի: Մեր, քրիստոնեական հավատքի, ամենահուզիչ, ամենամխիթաբիչ պատգամներից մեկն է, որ մենք հավատանք հավիտենական կյանքին: Մենք գիտենք, թե երկրային մեր կյանքը, այս կյանքը, որ խաղում ենք, անցողական է, գիտենք, թե մենք բոլորս մահկանացուներ ենք, ապրում ենք, պիտի ապրենք, բայց մեկ օր էլ մեր աչքերը պիտի փակենք և անցնենք դեպի հավիտենականություն, դեպի կյանքի մյուս ափը, որ մեզ խոստացված է Աստծուց, մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսից: Մեր Տերը Հիսուս Քրիստոս Իր սուրբ Ավետարանով բացել է մեր առաջ ճանապարհը մեր հոգիների փրկության, մեր անժախտության, մեր հավիտենականության, հավիտենական լույսի, խաղաղության և արդարության աշխարհի մեջ: Ահա մեր քրիստոնեական մեծ հույսը:

Աղոթքում նշված է նաև սիրո գաղափարը՝ «Յանել ի մեզ, Տեր ամենակալ, զհաստ, զյոյս և զսեր»:

Հիրավի Քրիստոսի Ավետարանը սիրո և խաղաղության գիրք է: Սեր և խաղաղություն մարդկանց միջև. ահա քրիստոնեական վարդապետության հիմնական գաղափարներից մեկը: Սեր ասելով պիտի հասկանանք մարդասիրություն, սեր դեպի մեր նմանները, սեր դեպի մեր հարազատները, նաև սեր՝ ոչ միայն դեպի մեր հարազատները, այլ նաև դեպի տարբեր ազգի, տարբեր կրոնների պատկանողները: Ահա քրիստոնեական տիեզերական սիրո ոգին: Տիեզերական սիրո գաղափարի վրա խարսխված է նաև մեր օրերի խաղաղության գաղափարը: Եվ մեր եկեղեցին ու քրիստոնեական բոլոր եկեղեցիները, ինչպես նաև մահմեդական հավատքի մեր եղբայրները, բոլորն էլ մեր օրերին ջանում, աղոթում և պայքարում են հանուն մարդկային սիրո, եղբայրության խմբապնդման և հանուն աշխարհի խաղաղության:

Մենք աղոթում ենք, որ աշխարհի խաղաղությունը և եղբայրությունը ազգերի մեա անասան, ու մենք փառք տանք Աստուծո, որ այսօր վայելում ենք մենք Հայաստանում, դուք՝ Ադրբեջանում, բարիքները խաղաղ ու համերաշխ կյանքի:

Մայր Աթոռ ս. Էջմիածնից և Մեր հայրական սիրո ողջույնը բոլորիդ անխտիր...

Իր քարոզի վերջում Նորին Սուրբ Օծությունը գոհունակությամբ հիշում է Ադրբեջանի թեմակալ առաջնորդ տ. Հուսիկ արքեպիսկոպոսի անձնվեր և հոգևոր ծառայությունը, որպես «ծրաջան և կարգապահ» հոգևորականի:

Ապա Վեհափառ Հայրապետը, որպես Իր գնահատանքի ապացույց, առաջնորդ սրբազան հորը նվիրում է Տիրամոր սրբանկարը:

Որպես հայրապետական մասնավոր գնահատանքի նշան, Բաքվի հայոց եկեղեցում երկար տարիներ իր տքնաջան աշխատանքի համար, եկե-

դեցու հոգևոր հովիվ տ. Վարդան արեղա Դիլանյանը բացառաբար ստանում է վարդապետական մի լանջախաչ:

Այս առթիվ Հայոց Հայրապետը Բաքվի ա. Գրիգոր Լուսավորիչ հայոց եկեղեցուն նվիրում է երկու ոսկեզօծ գեղեցիկ աշտանակներ:

*
* *

ԱՅՑԵԼՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Նույն օրը, երեկոյան ժամը 17-ին, ընդունելով ռուս պրավոսլավ եկեղեցու հրավերը, Նորին Սրբությունը Իր շքախմբով այցելում է Բաքվի ա. Երրորդություն ռուսական եկեղեցի: Եկեղեցու մուտքի առջև, հազարավոր ռուս և հայ հավատացյալների ներկայությամբ, ռուս հոգևորականաց դասը՝ գլխավորությամբ եկեղեցու հովիվ տ. Վիկտոր քահանայի, աղ ու հացով դիմավորում է Հայոց Հայրապետին:

Տեղի է ունենում կարճ եկեղեցական արարողություն, որի ավարտից հետո տ. Վիկտոր քահանան հանուն Ռուսաց Նորին Սրբություն Ս. Պիմեն Պատրիարքի և տեղի ռուս հավատացյալների, ողջունում է Վեհափառ Հայրապետի ներկայությունը ռուսական ա. Երրորդություն եկեղեցում ու խընդրում Նրա հայրապետական օրհնությունները ներկա հավատացյալ ժողովրդին:

Այս առթիվ, որպես հիշատակ, ռուս հավատացյալ ժողովրդի անունից Հայոց կաթողիկոսին է հանձնվում գեղեցիկ մի ուղեգորգ:

Իր պատասխան խոսքում Ս. Ս. Վազգեն Ա կաթողիկոսը նախ և առաջ շեշտում է դարավոր այն բարեկամությունը, որ 11-րդ դարից սկսյալ գոյություն ունեւ հայերի և ռուսների միջև: Ապա Նորին Սրբությունը ի մասնավորի կանգ է առնում Իր և ռուս եկեղեցու հովվապետների՝ Ալեքսի և Պիմեն Պատրիարքների միջև եղող անկեղծ, եղբայրական բարեկամության վրա: Ծեշտելով Ադրբեջանի հողի վրա ապրող հայ և ռուս ժողովուրդների համատեղ, խաղաղ կյանքը, նրանց եղբայրական ու բարեկամական հարաբերությունները, Վեհափառ Հայրապետը մաղթում է, որ այդ բարեկամությունը ոչ միայն չխամրի, այլև տարիների, դարերի ընթացքում է՛լ ավելի սերտ և ամուր դառնա:

Որպես պատասխան նվեր Ս. Ս. Վազգեն Ա կաթողիկոսը ռուս եկեղեցուն է նվիրում հայկական ձեռագրերից քաղված մի սրբանկար, որն ընդունվում է մեծ երկյուղածությամբ և երախտագիտությամբ:

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆ Ի ՊԱՏԻՎ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ

Երեկոյան ժամը 20-ին, «Մոսկվա» հյուրանոցի շքեղ ճաշասրահում, ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի, Ադրբեջանի հայոց թեմի կողմից տրվում է պաշտոնական ճաշկերույթ, որին հրավիրվել էին բազմաթիվ հայ հավատացյալներ, թեմական և ծխական խորհուրդների անդամներ, քույր եկեղեցիների և կրոնական այլ դավանանքի ներկայացուցիչներ:

Ընդունելությանը հրավիրվել էին նաև Ադրբեջանական ՍՍՀ Միևիստըրների խորհրդին առընթեր կրոնական գործերի լիազոր տիար Աբդուլա Ախադովը և տեղակալ տիար Սիմեոն Խլեբովյը:

Պաշտոնական ճաշկերույթը բացվում է Վեհափառ Հայրապետի աղոթքով:

Ծաշկերույթի բացումը կատարում է տ. Հուսիկ արքեպ. Սանթրուրյանը և ողջունում Հայոց Հայրապետի օրհնաբեր գալուստը Ադրբեջանի հայոց տիրախնամ թեմ: Ծեշտելու համար Վեհափառ Հայրապետի այս՝ թվով չորրորդ գալուստի կարևորությունը Բաքու, սրբազան հայրը մեկ առ մեկ թվում է բոլոր այն կրոնական համայնքների ներկայացուցիչների անունները, ովքեր իրենց ներկայությամբ պատվել են Նորին Սրբության գալուստը:

Այնուհետև տ. Հուսիկ արքեպիսկոպոսը խոսում է Վեհափառ Հայրապետի անձնավորության մասին, ընդգծելով այն, որ Ս. Ս. Վազգեն Ա կաթողիկոսը այսօր հայտնի է աշխարհին որպես մեծանուն մի անձնավորություն, ոչ միայն շնորհիվ Իր հոգևորական բարձր աստիճանի, այլև Իր հայրենասիրական, խաղաղության համար մղվող Իր գործունեության: Սրբազան հայրը հիշում է այս առթիվ ՍՍՀՄ կառավարության այն բարձր պարգևը՝ «Ժողովուրդների բարեկամության» շքանշանը, որին Նորին Սրբությունը արժանացավ անցյալ տարի՝ Իր յոթանասունամյակի կապակցությամբ:

Սրբազան հոր ելույթից հետո խոսք են առնում Բաքվի կրոնական հարանվանության և դավանությունների ներկայացուցիչները, այդ թվում Անդրկովկասի մահմեդականների հոգևոր առաջնորդ Ծեյխ Ուլ Իսլամ Հաջի Միր Քեզեն Ֆիր Իբրահիմովը, ուս պրավոսլավ եկեղեցու անունից՝ տ. Վիկտոր քահանա, մկրտչական եկեղեցու պրեսբիտեր Նիկոլայ Կրոպիչը, հրեական համայնքի ռաբբի Խանկա Բենիամինովը, մալական համայնքի հովիվ Իվան Նովոսելովը, ադվենտիստական համայնքի վերապատվելի Իվան Ժիտնիկովը և ուրիշներ:

Իրենց ելույթներում բոլոր ճառախոսներն էլ միահամուռ կերպով ընդգծեցին այն մեծ համակրությունը, որ այսօր ի սկիզբում աշխարհի վայելում է խաղաղասեր, խաղաղության, եղբայրության և ժողովուրդների միջև ջերմ բարեկամության մեծ պաշտպան ազգիս Վեհափառ կաթողիկոսը:

Այս խոսք է առնում Ադրբեջանական ՍՍՀ Միևիատրների խորհրդին առընթեր կրոնական գործերի լիազոր Աբդուլլա Ախադովը, որը Հայոց Հայրապետին ողջունում է հետևյալ ճառով.

«Նորին Սուրբ Օծությունը հանդիսանում է ժամանակակից հոգևոր մեծագույն առաջնորդներից մեկը: Ուստի այսօր այս սեղանի շուրջ ամեն մի խոսք նվիրված է Նորին Սրբությանը: Եվ ես քաջ իմանալով այն մասին, որ Նորին Սրբությունը շատ է սիրում մարդկանց միջև եղող բարեկամությունը, ցանկանում եմ խնդրել ձեզ, որպեսզի բաժակ բարձրացնենք հանուն մարդկանց միջև բարեկամության:

Մեր երկրում ժողովուրդների միջև բարեկամությունը շատ բարձր է գնահատվում: Այդ բարեկամությունը հանդիսանում է մեր հասարակության հիմնական սյուներից մեկը, որը մեզ համար անչափ թանկ է: Այդ բարեկամությունը լավագույնս է դրսևորում իրեն նաև մեր միջև եղող կրոնական հարաբերություններում: Նորին Սուրբ Օծություն Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի գալուստը Բաքու բարեկամության մի լավ ապացույց է: Այստեղ, այս սեղանի շուրջ այսօր հավաքվել են մալական, մկրտչական, հրեական, մահմեդական, ուս պրավոսլավ և հայ համայնքների ներկայացուցիչները: Դա պարզորոշ կերպով ցույց է տալիս, որ մեր երկրում հաղթականորեն քայլող բարեկամությունը իր բարերար ազդեցությունն է թողել նաև կրոնական կյանքի վրա:

Մեր հանրապետություններում բոլոր կրոնական համայնքները բարեկամ են միմյանց: Եվ այդ բարեկամությունը սրտովն է մեր թանկագին Հյուրի՝ Նորին Սուրբ Օծություն Տ. Տ. Վազգեն Ա կաթողիկոսի:

Ես առաջարկում եմ բաժակ բարձրացնել այդ մեծ մարդկային զգացմունքի համար: Այդ զգացումը զարդարում է մեր կյանքը:

Երկար տարիների կյանք Ձեզ, Ձերո՛ր Սրբություն, և հաճախակի այցելություններ Ադրբեջան:

Վերջում, պատասխան և շնորհակալական խոսքով հանդես է գալիս Վեհափառ Հայրապետը:

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԽՈՍՔԸ ԾԱՇԿԵՐՈՒՑԹԻՆ

Մենք գոհություն պետք է տանք Աստուծո, որ գտնվում ենք ձեր մեջ, այս ջերմ մթնոլորտում: Հիշում ենք սաղմոսերգուի խոսքը. «Ջի՛ բարի, կամ զի՛ վայելուչ զի բնակեն եղբարք ի մասին»: Այսպիսի մթնոլորտ է ստեղծված այժմ այստեղ: Ընորհակալություն բոլորին, ովքեր իրենց ներկայությամբ պատվեցին Մեզ: Ընորհակալություն նախ այն իմաստուն խոսքերի համար, որ արտասանեց քիչ առաջ Ադրբեջանի Մինիստրների խորհրդին առընթեր կրոնական գործերի խորհրդի լիազոր մեծահարգ տիար Աբդուլլա Ախադովը: Ընորհակալություն մեր սիրեցյալ եղբոր՝ Շեյխ Ուլ Իսլամի շատ քաղցր խոսքերի համար, ինչպես նաև իր հրավերի համար, որ վաղը այցելենք իր կենտրոնատեղին: Սիրով պիտի գանք ձեզ մոտ վաղը: Ընորհակալություն Մեր բոլոր հոգևոր եղբայրների խոսքերի համար, որ լսեցինք այստեղ: Թող Աստված ամրացնի, զորացնի և ծաղկեցնի մեր եղբայրությունը:

Այս սեղանը սիրո և եղբայրության սեղան է: Եվ երբ խոսում ենք սիրո և եղբայրության մասին, Մեր մտածումը ավելի ընդարձակվում և տարածվում է մեր ամբողջ երկրի, սովետական աշխարհի վրա:

Այդ զգացումը Մենք առավել ունեցանք երեկ, երբ մեծահարգ Ախադովի ընկերակցությամբ այցելեցինք 26 կոմունարների հուշարձան: Նրանք գոհվեցին ոչ միայն հեղափոխական մեծ գաղափարի համար, այլ նաև եղբայրության գաղափարի համար: Եվ իսկապես, այնտեղ գոհվածների մեջ կան և՛ ադրբեջանցիներ, և՛ ռուսներ, և՛ վրացիներ, և՛ հայեր:

26 կոմունարների այս հուշարձանը մարմնավորում է սովետական եղբայրության, համերաշխության գաղափարը, որը մեզ համար շատ թանկ է, հատկապես մեզ՝ փոքր ժողովուրդներին համար:

26 կոմունարների մահվան շրջանի, ինչպես նաև երկրորդ համաշխարհային պատերազմի իրադարձությունները, մեկ անգամ ևս զորեղ կերպով մեր գիտակցության մեջ ամրապնդում են, մեր՝ կովկասյան և ընդհանրապես սովետական ժողովուրդների բարեկամության պատգամը: Ահա թե ինչու համար Մենք կրկին անգամ ընդգծում ենք մտածումը, որ սովետական ժողովուրդների եղբայրությունը հատկապես թանկագին է կովկասյան փոքր ժողովուրդների համար: Մեր երջանկությունը միայն այս ճանապարհով է, որ կարող է զարգանալ: Եվ եթե մեզանից ոմանք երբեմն մոռանան այս ճշմարտությունները, նրանք պետք է այցելեն Բաքու և խոնարհվեն 26 կոմունարների հիշատակի առաջ: Մենք իբրև հոգևորականներ մեր պարտքն ենք համարում աղոթել, որպեսզի միշտ հզոր, անբաժան և ամբողջական

ԲԱՔՎԻ 26 ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆԻ ԱՌԱՋ

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿ Է ԶԵՏԵՂՈՒՄ ԲԱՔՎԻ 26 ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

պահպանվի սովետական ժողովուրդների եղբայրությունը՝ ռուս ժողովրդի գլխավորությամբ:

Ադրթել աշխարհի խաղաղության և բոլոր ժողովուրդների բարեկամության համար՝ դա Մեր և բոլորիս սրբազան պարտքն է:

Մաղթում ենք ձեզ բոլորիդ Աստուծո օրհնությունը, ուժ և եռանդ, որպեսզի ամեն մեկդ շարունակի իր կյանքում և իր աշխատանքի մեջ արձանագրել նորանոր հաջողություններ:

Կեցցե սովետական ժողովուրդների բարեկամությունը:

Կեցցե Ադրբեջանը:

Ծաշկերույթի ընթացքին գեղարվեստական ճոխ ծրագրով հանդես է գալիս Բաքվի ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու քառաձայն երգչախումբը՝ խմբավար Լևոն Բաբայանի գլխավորությամբ:

Պաշտոնական ճաշկերույթը ավարտվում է Վեհափառ Հայրապետի «Պահպանիչ»-ով:

ԱՅՑԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ՍՍՀ ՄԻՆԻՍՏՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴ (Սեպտեմբերի 17-ին, երկուշաբթի)

Այսօր, կեսօրվա ժամը 12-ին, Նորին Սուրբ Օծությունը, ուղեկցությամբ տ. Հուսիկ արքեպիսկոպոսի, տ. Գևորգ եպիսկոպոսի և թարգման տ. Անանիա վարդապետի և ընկերակցությամբ Ադրբեջանական ՍՍՀ Մինիստրների խորհրդին առընթեր կրոնական գործերի լիազոր Աբդուլլա Ախադովի, պաշտոնական այցելություն է տալիս Ադրբեջանական ՍՍՀ Մինիստրների խորհրդի նախագահի տեղակալ մեծահարգ տիար Քեմալ Ասադի Հուսեյնովին:

Հայոց Հայրապետի և մեծարգո նախագահի տեղակալի միջև տեղի է ունենում ջերմ զրույց, որի ընթացքում Հայոց Հայրապետը գոհունակությամբ խոսում է Ադրբեջանում ապրող հայ և տեղացի ժողովուրդների բարեկամության մասին, ինչպես նաև Իր՝ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի հոգևոր առաքելության մասին՝ հոգը տանելու եղբայրական Ադրբեջանում ապրող Իր հոտի հոգևոր կարիքների: Ապա Նորին Սուրբ Օծությունը արտահայտում է Իր բարի ցանկությունները և մաղթանքները՝ ուղղված ադրբեջանցի ժողովրդին և մեծարգո նախագահի տեղակալին անձնապես:

Իր պատասխան խոսքում մեծահարգ Ք. Ա. Հուսեյնովը Հայոց Հայրապետին ծանոթացնում է եղբայրական Ադրբեջանի հանրապետության վերջին տարիների ընթացքում ձեռք բերած մշակութային, տնտեսական նվաճումների հետ: Ապա գնահատանքի խոսքով և ուրախությամբ արտահայտում է իր գոհունակությունը, որ Հայոց Հայրապետը այցի է եկել Ադրբեջան եղբայրական Հայաստանից:

Ընդունելությունն անցնում է ջերմ, բարեկամական մթնոլորտում:

ԿՐԿԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Մեկ ժամ անց, կեսօրվա ժամը 13-ին, Վեհափառ Հայրապետը պատասխան այցելություն է տալիս Անդրկովկասի մահմեդականների հոգևոր առաջնորդ Շեյխ Ուլ Հաջի Միր Քեզեմ Ֆիր Իբրահիմովին, ուր ընդունվում է մեծ ջերմությամբ և խանդավառությամբ:

Շեյխ Ուլ Հաջի Իբրահիմովը Նորին Սրբությանը ծանոթացնում է այն բարենորոգությունների հետ, որ վերջերս կատարվել են իր կենտրոնատե-

դիում, որոնց շինարարական աշխատանքներում իր եղբայրական օգնությունն է ցույց տվել նաև Բաքվի հայոց եկեղեցին: Այս առիթով Վեհափառ Հայրապետը արտահայտում է իր անսահման գոհունակությունը:

Ապա երկու կրոնապետերի միջև տեղի է ունենում բարեկամական զրույց, որի վերջում կատարվում է նվերների փոխանակություն:

Երեկոյան ժամը 20-ին «Մոսկվա» հյուրանոցի ճաշարանում Ս. Տ. Վազգեն Ա. կաթողիկոսը ընտանեկան նեղ շրջանակում հուզիչ հանդիպում է ունենում Ադրբեջանի հայոց թեմական և ծխական խորհուրդների, Բաքվի հայոց ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցու երգչախմբի անդամների հետ, որոնք Նորին Սրբության օծյալ ձեռքից, որպես գնահատանքի նշան, աջահամբույրով ստանում են զանազան նվերներ: Ապա Վեհափառ Հայրապետը տալիս է իր հայրական պատգամները՝ որ նրանք անշահորեն և նվիրված կերպով ծառայեն հայոց եկեղեցուն՝ նրա բարգավաճման, ծաղկման և փառքի համար:

ԱՅՑԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ԱՂԻՐԵԶԱՆԱԿԱՆ ՍՍՀ ՄԻՆԻՍՏՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻՆ
ԱՌԸՆԹԵՐ ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ԼԻԱԶՈՐ ՏԻԱՐ ԱԲԴՈՒԼԼԱ
ԱՆՍԱԴՈՎԻՆ

Հաջորդ օրը, սեպտեմբերի 18-ին, երեքշաբթի, կեսօրվա ժամը 15-ին, Ս. Տ. Վազգեն Ա. կաթողիկոսը իր վերջին պաշտոնական այցելությունն է տալիս Ադրբեջանական ՍՍՀ Մինիստրների խորհրդին առընթեր կրոնական գործերի լիազոր տիար Աբդուլլա Ախադովին՝ իր պաշտոնատեղիում: Նորին Սրբությունը իր շնորհակալություններն է հայտնում հարգելի լիազորին Ադրբեջանում գտնվելու օրերին իրեն ցույց տրված ջերմ ընդունելությունների համար՝ մաղթելով քաջատողջություն մեծարգո Ախադովին և իր աշխատակիցներին:

Իր պատասխան խոսքում տիար Ախադովը հայտնում է իր պատրաստակամությունը՝ բոլոր հարցերում օգնություն և օժանդակություն ցուցաբերելու Ադրբեջանի հայ եկեղեցական համայնքներին, առաջնորդ սրբազան հորը և հոգևոր հովվին: Իր խոսքի վերջում տիար Աբդուլլա Ախադովը Հայոց Հայրապետին խնդրում է, որպես հարգանքի նշան, ընդունել Լինչի «Հայաստան» հնատիպ գրքի երկհատորյակը ռուսերեն լեզվով, որը Վեհափառ Հայրապետի կողմից ընդունվում է մեծ գոհունակությամբ:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ՄԱՅՐ ԱԹՈՐ

Սեպտեմբերի 19-ին, չորեքշաբթի օրը, Ս. Տ. Վազգեն Ա. կաթողիկոսը, հրաժեշտ առնելով Բաքվից, անմոռաց տպավորություններով վերադարձավ Մայր Աթոռ:

Նորին Սուրբ Օծություն Ս. Տ. Վազգեն Ա. կաթողիկոսի հովվապետական սույն այցելությունը Ադրբեջանի հայ համայնքին մի նոր ներդրում հանդիսացավ Ադրբեջանի հանրապետության մեջ բնակվող հայ և ալլազգի ժողովուրդների բարեկամության ամրապնդման գործում, ինչպես նաև՝ հոգեկան մեծ մխիթարություն Ադրբեջանի հայ հավատացյալների համար:

«Յիշեալ զմեզ, Տէր, ընդ հաճոյս ժողովրդեան քոյ, եւ այց արա մեզ ի փրկութեան քում» (Սաղմոս ԾԵ 4):

ԱՆԱՆԻԱ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԱՐԱԲԱԶՅԱՆ